

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Radisics E.

Cím: Háborus kiállítás.

Forrás: Bpesti hírlap

Bp.

1916 I. G.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

408

Hely

Nemzeti Szalon

Idő

"1916"

Személy

Háborus kiállítás.

Irta Radisics Elemér.

Mondhatni általános nagy érdeklődés előzte meg a sajtóhadiszálláshoz beosztott művészeknek a *Nemzeti Szalonban* rendezett kiállítását. Mi mindnyájan, a kik távol a gigászi küzdelmek színterétől, csak a tacitusi tömörséggel megírt napi jelentésekből, valamint a hazatérők elbeszéléseiből formálhattunk képet a folyton változó harctéri helyzetről, a kik a ciklon szelcsendes közepében türelmes várakozásra kárhoztatva a vihar minden képzeletet tulszárnyaló félelmetes erejét szemtől-szembe nem láthattuk, — feszült kíváncsisággal vártuk a kiállítást, mint a közvetlenül szerzett s a művészek érzékeny lelkén átsűrődött ujszerű impresszióknak, ujszerű gondolatoknak gazdag tárházát. De csalódtunk. Még pedig oly alaposan, hogy bármily érdekes is egyébként a kiállítás, — mivelhogy nem azt kaptuk, mint a mit vártunk, — valami ürességet érzünk lelkünkben, melyért nem kárpótol sem a legszédítőbb tudás, sem az adatgyűjtőknek páratlan szorgalma, lelkiismeretessége.

Tudjuk jól, hogy a történeti festészet az újabb időkben szinte holtpontra jutott. A mi a XVI. század vége felé és a XVII. században élt művészeket új, nehéz probléma elé állította, megisméltődött ma is. A fegyverek tökéletesedésével fokozatosan tágul a harctér, s mind nehezebben tudja a festő a jellemző momentumot kiragadni, s a vászon szűkre szabott korlátai kö-

zött megrögzíteni. Mintegy megkerülése a nehézségnek, mikor a háborus festők — mint Salvatore Rosa, Philips Wouwermann és mások — a részletre vetik magukat s mozaikszemecskékre bontva az egészet, epizódyszerű jeleneteket festenek meg. A háboru jelentőségének összpontosítása a hadat viselő fejedelem, vagy egy-egy hiresebb hadvezér személye köré, a minő például a Napoleon-kultuszt üző festők egész gárdájának tevékenysége Dávidtól szinte napjainkig, hasonlóképp nem tökéletes megoldása a föladatnak.

És mind e nehézségek ma fokozottabb mértékben tették próbára művészeink képességét és tudását. Hisz ma nem fejedelmek, oligarkák indultak egymás ellen a szélrózsa minden irányából összetoborzott zsoldos hadsereggel. Embermilliók álltak talpra, hogy otthagynak otthonukat, biztos megélhetésüket és családjukat, fajok és nemzetek fönmaradásáért küzdjenek. A népvándorlás óta ily óriási méretű erőpróba ember és ember között nem volt. A rettenetes idegfeszültségben s a minden képzeletet tulszárnyaló testi fáradságban önként osztoznak ma milliók s ha azelőtt egyes hősök vitézsége döntő sullyal avatkozhatott be a csata kimenetelebe, ma szinte minden egyesnek kell teljesítő-képessége maximumát kifejtenie, ha győzni akarunk.

És a haditeknika szédületes fejlődése, mely lángeszű írók és költők lázas álmát várszolta valóra s máról holnapra fölforgatott mindent, a mit legjobb katonai szakértőink megdönthetetlen igazsággépp hirdettek? És az ember szervezetének csodálatos alkalmazkodó ké-

pessége, mely a kitartásnak, lemondásnak és erő kifejtésnek oly hihetetlen példáiban kristályosodott ki. Vagy a léleknek fenségesen szárnyaló ereje, mely hosszú avatott minden magyar katonát s mely éltet akkor is, a mikor a mulandó porhüvely, energiájának fogytán, összeroskadni készül. Mily fenséges témák örökéletű művészi alkotásokra!

S ha most azt keressük, hogy a kiállító művészek közül melyik tudott tollával vagy ecsetjével feleletet adni mind e problémára, melyik érezte, hogy a nagy föladathoz méltó új kifejező módra, új nyelvre van szükség, a kérdésre hallgatással kell válaszolnunk. A kiállítás a maga összességében elsősorban adathalmaz. A lényeg elmerül a részletekben s bár lehet, hogy az összegyűjtött anyag majdan később, a háboru befejeztével, új művészi munkára, ujszerű alkotásokra fog impulzust adni, alig látunk valamit, a mi azt bizonyítaná, hogy a művészek a nagy világháboru lelkéhez közel jutottak, azt megértették volna.

E sajtószzerű jelenség okát legalább részben abban látjuk, hogy a művészek, bár ott voltak a sajtóhadiszálláson s egyes hosszabb kirándulásra is elvitték őket, a háboru tüzeiben nem voltak, a háborut a maga iszonyatosságában közelről nem látták. Végigkalauzolták őket a legfőbb csatatereken, de akkor, a mikor a csata heve már rég tovavitte onnan a küzdőfeleket. Innen van az, hogy a kiállításon a lírai és elbeszélő elem dominál, nem pedig a drámai.

Kérdezhetnők miért nem jutott eszébe

például portrerajzolóinknak a hadvezető férfiakat abban a környezetben megörökíteni, a melyben ma seregeik sorsát intézik. *John Quincy Adams*, az osztrákok kedvelt festője Dankl lovassági tábornokot még legalább a tiroli lövészek ünnepségrésztvevőjeként ábrázolja. De a többi portréfestő még ennyire sem erőlteti meg magát. *Vadász Miklós* portrészorozata föltünően gyöngé. A rajzok fölületességét nem pótolja erő, zsenialitás és a legtöbb zsánerképén témája olyan, hogy ezt a művész itthon, a legbékésebb időben is megtalálhatta volna. *Kandó László* portrészorozata pedáns aprólékos-sággal készült komoly tanulmány, melynél azonban többre becsüljük *Zádor Istvánnak* néhány markáns erővel megrajzolt arcképét. Az osztrák művészek között Adamson kívül első-sorban *Schattenstein* tűnik ki. *Brüch* már kissé módoros, a többiek még jelentéktelenebbek.

Abszolút művészi értékben leggazdagabb *Vaszary János* kollekcioja. Egyik olajfestménye — *Orosz foglyok Kelet-Galiciában* — megragadó erővel érzékelteti a nagy orosz támadás kudarcát és győzelmeink jelentőségét. A félhomályban vonuló orosz foglyokat megvilágítja az égboltot vörösre festő lángtenger kísérteties szimboluma egy elpusztult országrésznek. Mozgás, erő és hév van a *Mackensen tűz fölvonulása Galiciában* című képben is, de éppen ugy, színes rajzai, akvarelljei is eleven részletjelenei a nagy tragédiának.

Mednyánszky László báró festményei borongós, lírai képek a harcszintér mögött lévő mozgalmas életből. Különösen Galícia vigasztalan sivárságát sikerült a művésznek apróbb

dolgaiban megörökítienie. *Maróti Géza* számos rajzot, vázlatot hozott haza. Témáinak megválasztásában nem túl szerencsés. Egyik-másika szinte banálisan semmitmondó. Viszont *Bató József* apró kőrajzai jólesően kiválnak eredetiségükkel, *A Végtelen sereg kigyózik* című képe talán legközelebb férközött a háboru igazi szelleméhez; egyszerű eszközökkel ötletesen van benne megoldva a nagy háboru megkapó jelensége: a tömegvándorlás. Nagy erőt sejtetnek még *Márton Ferenc* pasztelljei és színes rajzai.

Az osztrák művészek föltétlen tudásukat, biztos rajzolókészségüket magukkal vitték a harctérre is. Élvezetes nézni *Hessheimer* panorámaképeit, gyönyörű kis zsánerképeit. *Pock Sándor*, *Klein Hugó*, *Hausmann*, *Pippich Károly*, valamint *Bouvard Hugó* rokontémájú képei, precíz adataiknak sokaságával, nemcsak a művésznek, hanem a történettudósnak és az etnografusnak is kimerithetetlen források lesznek majdan. A D. *Goltz* munkásságát már ismeri a budapesti közönség. *Ramberg* Ágoston báró néhány sikerült képe a tengeri csaták szörnyeiről, *Pautsch* Frigyes markáns fejtanulmányai, színes apróságai, valamint *Adams*-nak tiroli képei még a kiállítás érdekesebb darabjai. A magyarok közül *Horthy Béla*, *Juszkó Béla*, *Ferenczy Valér*, *Ligeti Miklós* és *Udvary Géza* munkássága érdemel még említést.

A kiállítás mintaszerű rendezése *Hoehn* Miksa lovag vezérőrnaggyal az élén a Nemzeti Szalon vezetőségét dicséri. A kollekció legközelebb Szófiában, Grácban és Stokholmban kerül bemutatásra.